Universal Declaration of Human Rights - Baatonum

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR* in *Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

Me tənun asaria ven adunia nəəsiabu

Garin tore

Nde mè ba doke mà təmbu kpuron bɛɛrɛ ka ben asaria nɛrabu səəra tii məru ka gem wɛɛbu ka sere si na ta tasa anduniaə,

Nde mê dunia səə təmba n ki bu tə nun asaria ka yeru sariru dooru doke sere ba n ye tusa n dera daa kam ya dabia ma ya duniagibu daakari seeya. Yen səna yé tənu kanamə n kpuro kere yera ù wa u n tii mə kpa ù gere yè u bwisika, u tamaa doke kpa ù narùrabu ka yaaru biru ko,

Nde mè yè ya kere yera tem mi ba wooda swii bu tənum asaria nəni doke, n wa tirasi yu ku wii deema ù ka tii yina yen sə ba wii yoru diisiamə ka ba wii takaasi mə,

Nde mè vè va kere vera bu nəəsina ka bu bərənu dam ke tem baa.

Nde mè tire te soo tem tom bè ba. Waa ONUN yigberu soo ba tonun asarian tii, win girima ka win beere, ton duro ka ton kuron nerabu (goo kun goo kere) kpam naane kua. Ma ba yii bu (swaa kpee) ko ne tombun waaru ta koo ka sosi, kpa bu waaru gosia doonoorugiru mi tii mora kon kpa,

Nde mè tem ka tem mè mu, yigberu duuwa me ka ONU ba mua bu ko mè ba koo ko bu ka tənun asaria ka win tii mərun tii tii girima doke,

Yè ya kere yera suam tem (tia) mè tənun asaria ka win tii mərun swaa səə, n wa mè ba yii ba nɛ ba koo ko bu yè ko mam mam.

Menno boko ge, ga yorasia ga ne:

me tənun asaria yen andunia nəəsia bi bu saawa, gaa ni bweseru baatere ka tem baamere mu kasu mu naa, n wa təmbu kpuro, səm ko yenu ka yigbenu kpuro, bà n tənun asaria nəəsia bi bwisika bu asaria girima dokebu ka tii məru wuu swaa daasia ka keu səəsibu ka sere bwisi sosibu. Kpa bu ko mè ba koo ko n wa kpure kpure ba aweren temə, bu girima doke bi ka tii məə te sua, kpa bu ka səm buru ko wuu si su waa yigbe te səən təmbun tii ka tem mè ba mə min təmbu səə.

Damba 1

Ba təmbu kpuro marawa ba tii mə, ba nɛ, girima ka saria səə. Ba ra bwisiku, ba dasabu mə, ma n weene ba n waasinɛ mɛrobisiru səə.

Damba 2

Baawere ko kpi u sariaba ka tii moo ni ba kpara min baruka digoo kun tuko, bwesera, wasin gona, durowa, kurowa, politikin beragia, n kun me bwisikunu gana.

Yen biru, n n kooro bu tem ka tem wunana politiki ka wooda swaa soo. Ka da tem min di tonu yarima, mu tii monu mua. mu n mue ro.

Tənu baawere u waarun saria mə ka tii məru, ka sere mɛ ba koo wii yina.

Damba 4

Ba ngoo yoru muama, bu sere wii dendi. Ba yoru diisiabu ka yoru muaba yina.

Damba 5

Ba ǹ goo takaasi mɔ̀, ba ǹ ma goo nɔni swaaru sɔɔsinɔ, bu sere goo nuku kɔsuru, ka sanani ka ma sere yè n ǹ weenɛ bu tɔn wundeko ni kuaa siimaa ko.

Damba 6

Baawere asaria mo yan kpuro bu wii tuburi ù n siribun tonu.

Damba 7

Təmbu kpuro ba newa woodan bera (swaa səə) n maa weene tii yina bi ba ko ka be yina, bun saa tia bu ku goo suu wuna, n da ma ba saria ye sara, bu ka wa bu be taki di ka bu be nəə kuuri be kpuro wooda ya ko be gane.

Damba 8

Tənu baawere u saria mə ù win tem siru ye feagiru faaba kana ma ba wi toraa swee yi səə wooda ya wi nəə ka.

Damba 9

N ǹ korə bu tənu yərasia, bu wii nua n kun mɛ bu wii tem yara.

Damba 10

Tonu baawere u saria mo, naa nebu wolluyee, ù win mem gere bu noo dee dee samaan noni, kpa siri yeru te ta n gonnu ka yaa murenamo, tu wunana ù n gem mo, yè n win baa ka win tirasi, tora te ba ma wi waasi tà n gem, sirikobu bu asaria ko.

Damba 11

- 1. Tonu wi ba toraru waasi, ma ba ǹ gina ten see da noma tura, yen yero kun gina gee mo. Bà n koo wi siria n saria mo u goo kasu wi u koo ka wii yina.
- 2. N à weene bu tonu taare we yèn so u gaanu kua n kun me yèn so u gaanu duari ni nu à waa toraru ka asarian swaa soo, saname u ni kua Yen biru, n à weene bu yero taare we ya n kpaaru kere nde yè ba ko raa wii we saa ye u tora.

Damba 12

Tənun waarun gari, win yenu win nəəsina ka win berusebu ya n goo wa. Mena maa n n weene bu tənu beere biasia kam səə. N weene asaria yu ka tənu yina ka kookoo si sa sia mi.

Damba 13

- 1. Tənu baawere u saria mə ù da mi u ki, kpa ù win yenu bani win temə.
- 2. Tənu baawere u saria mə ù tem gam n di see, ka da win tin tem, u koo ma kpi ù wure ù wuraa mi.

- 1. Bà n tənu takaasi mə, u saria mə ù waayeru kasu tem gam gia, kpa ù tem min baruka di.
- 2. Ba ǹ kpɛ bu asaria ye gbiisia ma ba seeda kua ba wa ma` u torawa. N n` maa kooro bu asaria ye gbiisia ma win kookoosu kun saa dee dee n de mɛ yigbɛ baka te ONU ya yii.

Damba 15

- 1. Tonu baawaren sariawa u n saa tem gam tonu.
- 2. Ba ngoo yinarima u n saa tem gam tanu, bu sere wii yinari u tem sweyna.

Damba 16

- 1. Saa tənu saa gaa tura, ba ǹ bweseru garu, tem gam təndu, gusu nə saaru garu suu wunε, tən kurə ka tən durə ba saria mə bu suana kpa bu bibu ma. Ben saria va nε wa suanaan swaa səə.
- 2. Be ba ki bu suana sere bu gina noosina n kun tirasi.
- 3. Sa seewa sa tonun bweseru deemawa tem mi, bwese tera ta gbiiya n ma weene bu ka tè yina.

Damba 17

- 1. Baawere, a, wi turowaa a be dabinaa, u kon win baa mowa.
- 2. Ba n kpe bu tənu win gaanu wərari ka dam.

Damba 18

Tənu baawere u ayeru mə: ù bwisiku nde mɛ u ki, u n dasabu mə, kpa ù gusunə sa; aye te ta dera u koo kpi ù gusunə saaru garu deri ù garu swii, nde mɛ u koo kpi ù gusunə saa wi turo, n kun mɛ sannu sannu, samaan wuswaaə n kun mɛ win beraə nde mɛ u ki.

Damba 19

Tonu baawere u saria mo ù gere me u wa, u kun nande, kpa ù gari ka dabaaru yè u nua tem pusi me u kpia ka mi u ki.

Damba 20

- 1. Tonu baawere saria mo ù menno ka yigberu kó ta kun naanaanu ganu mo.
- 2. 2. Ba n goo tirasi mò ù yigberu garu du.

Damba 21

- 1. Tonu baawere u saria mo ù win tem tombun wunanosu soo du ù n ki win tii tii, n kun me ù somobu gabu wuba bé u ki bu wi wunana.
- 2. Tənu baawere koo kpi ù samaa səmburu (bature səmburu) ko, nde mɛ ba yen kpuna yii.
- 3. Me samaa ya yii mi soora tem dam mu tasa. Swaa ye soo ba ko n da tete to, taki sari, sanam ka sanam, tombu kpuron noni biru n kun me bokusao, bu ku goo tirasi ko u ka goo tete toowa.

Tonu baawere u saria mo u nom kɛru wa, mi win baa ya waa kpuro. Ka win tem kookari, ka mi noosina yè ya waa ka tem tukun dam, n wa win waaru tan girima mo.

Damba 23

- 1. Tonu baawere u saria mo ù som buru ko, ù gosi te u ki, ka ten yè ta mo n koo ka wi naawa keru wa somburu tà n ra yora gaso.
- 2. Təmbu kpuro, ba kəsia teeru mə bu mua saa ba ka səm bwese te eru mə
- 3. Wi u səmburu mə kpuro u saria mə ù kəriaru mua mɛ n weenɛ, sere tu wi win yɛnugibu turi mɛ ba kon ka waaru dimə dee dee, n koo koora buka be vina.
- 4. Tonu baawere u saria mo wi ka gabu bu som kowobun yigbe te ta ra ka be yine swii, kpa bu kpan yigbe merosu soo du si su ko nda ka be sune.

Damba 24

Tonu baawere u saria mo ù wera, u dwee, ù somburu ko u ku saka sarasia, kpa ù weraru ka kosiaru giru mau sanam ka sanam.

Damba 25

- 1. Tonu baawere u saria mo ù waaru diisina me u koo ka win bwaa dobu, win bwe, ka win yenugibugia noori, nde dianun bera, yanu waayeru, dokotoro tim. Win somburu tà n yora, ù n bara ù n yemo kua, ka sere yè u mo yà n buera n kun ka win goru kiru, u saria mo nom kerun yigberu tu wii dera.
- 2. Yəəniru ka biru ta saria mə bu te nəəri gem gem. Kurə wi na ka kurə kpaaru mə win bibu, ka wi na n ka kurə kpaaru mə n bibu, be kpurə somi tee tera ba ko be ko.

Damba 26

- 1. Tənu baawere weene ù keu ko. Keu ya weene bu ye ko n kun ka gobi, n n man kere keu dii piibinugia. Kei dii piibinunkeu ya saa tirasi. Keu nəman səm meeribu gia ka gbankəkə səm meeribugia n weene bu n saa təmbu kpurongia, saa ba ka yen saka tura.
- 2. Yè tənu kasu keu səə yera bwee dora, n wa tənum asaria ka win tiin mərun nəni dokebu bu dam sosi. Keu ya weene yu somi me nəəsina, suuru, ka kiru ta kon ka waa tem kpuro, bwese wuunu kpuro n kun me gusunə saarugibun mi. Kpa yu kpam yigbe baka te ba soka ONU somi ten wəri səə mè ta koo ka sina seeru swii andunia səə.
- 3. Biin tundo ka biin mero ba ayeru mə bu ben bibu keu doke swaa yè ba ki səə.

Damba 27

- 1. Tonu baawere koo kpi, dwee bi tomba mô ù bi du ma u ki, kpa ù bin baruba di. Tonu baawere koo kpi ù kasoo soo du kpa ù ven arufaani di.
- 2. N weene su ka tabu yari, n wa wi u kasoo mɔ̀ (gaanun gɔsiabun bera, tire yoran beran) ù yen arufaani di.

Damba 28

Tonu baawere u saria mo ù ko me u koo ko, tombu soo ka tem tukumo, baayere ya n ka noo ne saria ka tii moo tèn gari ba kpara mi soo kpa tombu ka yè somburu ko.

- 1. Tənu, tirasi, səmbura, wi yiiye ù samaa kua domi mi səəra u ko win baayere siisia mɛ u ki.
- 2. Tonu à n asaria ka tii moru mo a n maa winsingia geriti, a n tii ye n wa goo ù ku ka googia menna kpa wuu gu ka sina see. Ba ne mi be tonun ayera yora, mi n dia googiru ta torua.
- 3. Saria be ka tii moo te, ye kpuro, ba n` ka yo somburu mo` bunanam. Nde me yigbe bakate ONU ya yii mesuma ba koo sua.

Damba 30

Yè ka yè ba yii tənun asarian bera mi baasi, kpunaa gaa ka kookoosu gasu maa sari, si ba koo tusia nɛnɛm, tem gam, bu ka saria ka tii məə te ba kpara mi kpeera - sia pai.